

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI HETILAP.

A NÉPNEVELŐK BUDAPESTI EGYESÜLETÉNEK TULAJDONA

és

A HAZAI TANITÓK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Felelős szerkesztő:

EMBER JÁNOS,

kihez a lap szellemi részét illető közlemények
küldendők.

(VIII., Teleky-tér 23.)

Kiadó

„HUNNIA“-NYOMDA

hová az előfizetési díjak, reklamációk és
hirdetések küldendők.

Teréz-körút 3. (Kemnitz-utca sarok.)

TUDNIVALÓK:

A Népinevelők Budapesti Egyesületének
tagjai tagilletményül kapják a lapot.

Tagsági és más kérdések ügyében szívesen szolgál
felvilágosítással GERLEY SZEVÉR egyesületi titkár
VI., Izabella-utca 52. sz., II. sz.

Nem tagok előfizethetnek a kiadónál
egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frttal

Tagsági díjak DIÓSZEGHY BÉLA pénz-
tárhozhoz küldendők.

(VI. ker., Felső-erdősor 33. I. em. 9.)

BUDAPEST, 1899.

„HUNNIA“ KÖNYVNYOMDA

VI., Teréz-körút 3

A vonatok **indulása** Budapest ny. p. udvarról.
Érvényes 1899 május hó 1-től.

Délrelelt				Délntán					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová
702 ¹⁾	12 00		k.e.v.	Konstantinápoly	6104	12 05		sz.v.	Czepléd, Szolnok
102 ²⁾	1 00		"	Bécs Páris, London	172	12 15		"	Palota-Ujpest
166	5 55		sz.v.	Palota-Ujpest	136	12 25		"	Nagy-Maros
110 ³⁾	6 10		ost.e.v.	Bécs, Ostende	146 ³⁾	12 40		"	Nagy-Maros
124	6 15		sz.v.	Érsekujvár	4106	12 50		"	Pilis-Csaba
4102	6 30		"	Esztergom	174	1 05		"	Palota-Ujpest
6102	6 40		"	Czepléd, Szolnok	104	1 45		gy.v.	Bécs, Páris
168	6 50		"	Palota-Ujpest	126	2 15		sz.v.	Párkány-Nána
6012	7 00		v.v.	Lajosmizse	176	2 20		"	Palota-Ujpest
1402	7 30		gy. v.	Zsolna, Berlin	704	2 30		gy.v.	Bukarest
106	8 00		"	Bécs	144	2 35		sz.v.	Érsekujvár
708	8 15		gy. v.	Temesvár, Orsova	4104	2 40		"	Esztergom
712	8 30		sz.v.	Temesvár	6014	2 45		v.v.	Lajosmizse
142 ⁴⁾	8 40		"	Nagy-Maros	720	3 05		sz.v.	Czepléd, Szolnok
170	9 05		"	Palota-Ujpest	186 ⁵⁾	3 20		"	Palota-Ujpest
116	9 15		"	Bécs	716	4 25		"	Szeged
					178	4 20		"	Palota-Ujpest
					138	4 40		"	Nagy-Maros
					108 ⁶⁾	5 40		gy.v.	Bécs
					148 ⁵⁾	5 45		sz.v.	Vác
					180	6 00		"	Palota-Ujpest
					1404	6 20		gy. v.	Zsolna, Berlin
					140 ⁷⁾	6 30		sz.v.	N-Maros
					710	7 00		"	Verciorova
					4112	7 10		v.v.	Esztergom
					182	7 40		sz.v.	Palota-Ujpest
					128 ⁸⁾	7 50		"	Párkány-Nána
					218	9 05		tv.szsz.	Zsolna-Berlin
					184	9 25		sz.v.	Palota-Ujpest
					118	9 35		"	Bécs
					706 ⁹⁾	10 15		ost.e.v.	Konstantinápoly
					288 ⁵⁾	10 25		sz.v.	Palota-Ujpest
					714	10 35		"	Szeged, Temesvár
					152 ¹⁰⁾	10 45		"	Vác
1) Közlekedik minden vasárnap									
2) " " csütörtökön									
3) " " hétfőn									
4) " " ünnep és vasárnap május 15-től									
5) " " ünnep és vasárnap máj. 15-től bez. szept. 15-ig.									
6) Közlekedik junis 1-től bez. szept. 15-ig.									
7) Junius 1-éig Párkány-Nánáig is közlekedik.									
8) Közlekedik junius 1-től.									
9) " minden szerdán.									
10) " jun. 1. bez. aug. 31.									
A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.									
4002	6 16		sz.v.	Esztergom	4006	12 30		sz.v.	Pilis-Csaba
					4004	2 29		"	Esztergom
					4012	7 05		v.v.	Esztergom

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI HETILAP.

Felelős szerkesztő: **Ember János.**

Laptulajdonos:	Kiadó:
A „Népnevelők Budapesti Egyesülete“	„HUNNIA“-nyomda, VI., Teréz-körút 3.
Megjelenik e lap minden szombaton.	A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz:
ELŐFIZETÉSI ÁRA:	Teleky-tér 23. sz. alá küldendők.
Egész évre . . . . . 4 ft	Előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz:
Fél évre . . . . . 2 „	„HUNNIA“ KÖNYVNYOMDA VÁLLALATHOZ:
Negyed évre . . . . . 1 „	(VI., Teréz-körút 3. szám alá) küldendők.
Pályázatokat és egyéb hirdetéseket petit soron- kint 10 kerral számítunk.	
— Kéziratokat nem küldünk vissza. —	

A teljes elemi iskola és a tanterv.

Rendelet alig keltett általánosabb érdeklődést, mint a vallás és közoktatásügyi miniszternek az elemi iskola kiegészítése illetőleg az V. és VI. osztály felállítása tárgyában a minap megjelent kör-endelete.

Most, miután a szaksajtó nyilatkozatai ismereteseek, elérkezettnek látjuk az időt egy-két olyan észrevétel megtételére, a melyek másutt határozottabb alakban kifejezésre nem jutottak.

Mindenek előtt constatálnunk kell, hogy a szaksajtó, bár a rendelet jelentőségét mindenki elismeri, hibáztatja azt a szigorúságot, melylyel e rendeletnek éle a tanítók ellen fordul, fegyelmi eljárással fenyegetvén őket, ha az V. és VI. osztály felállítása érdekében a tőlük telhetőt meg nem teszik.

Ha a fenyegetésektől általában nagyobb eredményeket várnánk, jobban szerettük volna a nyomatékos figyelmeztetést a kir. tanfelügyelőkhöz és az iskola-fenntartókhoz ezimezni; mert ezek hasonlíthatatlanul többet tehetnek az V. és VI. felállítása érdekében, mint a tanítók. Belátjuk azonban, hogy az iskolai hatóságok nyomatékos figyelmeztetése nem éppen könnyű dolog, ha azt akarjuk, hogy annak valami sikere is legyen.

Ha ezeknek szól a főhatóság, mindjárt előtérbe nyomulnak bizonyos *körülmények* (köztük első sorban az anyagi erő), melyeknek legyőzése egyelőre a lehetetlenséggel határos. Hogy, a hivatalos világ

diplomaticus nyelvén szólva, a *lehető* mégis *megtörténjék*, alig van rá más mód, mint azokhoz intézni a figyelmeztetést, a kiktől a mostani körülmények között is lehet valamit varni. Ebből a szempontból fogva fel ama sokaknál s nem minden ok nélkül visszatetsző fenyegetést, mi azt, miután nem tekintjük egyébnek mint nyomatékos figyelmeztetésnek, nem gáncsoljuk. Ez a kérdés végezetre is egyik mélyreható kérdése, fejlődő népoktatásunknak. Erre a figyelemet felhívni s a tanítószágot a jó ügy érdekében a tőle telhető legnagyobb erőfeszítésre buzdítani, nem felesleges, nem hiába-való dolog. Ha egyéb eredménye nem is lenne a felhívásnak, mint hogy az egész vonalon a dologra tereli a figyelmet, már ez is eredmény nálunk.

Amde a rendeletnek némi pozitív eredménye is lesz. Egyeseket közölünk, a kik érthető kényelmi tekintetből a dolognak könnyebb végét fogták, fokozottabb cselekvésre sarkal s az V. és VI. osztály felállítására ösztönöz.

Nagy eredményeket azonban ne várjunk e tekintetben; mert a legtöbb esetben a nem tanító az oka annak, hogy iskolájában V. és VI. osztály nincsen. Az elemi iskola letejezésének főokai más természetűek. Hogy ezek közé a tanulóit a IV. elemi osztályból nyerő középiskola nem tartozik, abban tökéletes igazsága van *Mosdósy* Imre kir. tanfelügyelőnek. A főokok: a tanköteles korba jutó gyermekek jó részének testi és lelki fejletlensége, melynél fogva sok gyermek csak 2—3 év alatt végzi az I. osztályt a rendetlen iskolalátogatás (betegség, ruhátlanság, szegénység, nyomor miatt) s ezek természetesen következményeként a kivénülés. Az elemi iskolai tanulók többsége a leglelkiismeretebb vezetése mellett is elhull a VI. osztályig.

Ezen fő okokon kívül, melyeknek megszüntetése nem áll a hatalom hatalmában, van még két igen fontos ok, melyek miatt az elemi iskolát kiegészíteni nem lehet: egyik a tanterv túlságos követelése, a másik a tanításban alkalmazott módszer ósdisága, chablonos volta. Ezeken pénz nélkül is *lehet* és kell is segíteni.

A tanítók most foglalkoznak az új tanterv-javaslat megvitatásával. Az ügy érdekében cselekszenek, ha az utóbb említett lehetőségekkel behatóan foglalkoznak s azokra a miniszter figyelmét ráirányítják.

Néhány szerény észrevétel az osztott népiskola újabb tantervéhez.

(Folytatás.)

20. A történeti oktatás a tanterv szerint csak az 5. osztályban lép fel, mint önálló tantárgy és szolgáljon alapjául azoknak a mit a gyermekek már az alsóbb osztályban tanultak. Ez nagyon helyes, de

ez oknál fogva kívánám, hogy a szülőhely, a környezet a vármegye földrajzának tanítása mellett a ház krónikája, a szülőhely, a vármegye mondai története, kiváló férfiak életrajza már a 3. és 4. osztályban taníttassanak. Ezért czélszerűnek tartom, hogy a közös hazafias emlékünnepek megtartása, valamint az iskolai földrajzi, történeti természetrajzi kirándulások már a 3. és 4. osztályban vegyék kezdetüket.

21. A tananyag egymásutánja sokkal könnyebben vihető keresztül, mint a tananyag egymás mellettje. Ezt vettem észre az 5. osztály természetrajzi tananyagának felsorolásában. A koncentráció érdekében czélszerű volna itt felvenni a tananyag körébe azon ásványok, növények és állatok leírását és ismertetését, melyeket az 5. osztályban a földrajzi órákban a különféle országok, földrészek tárgyalásakor csak névleg említünk meg.

22. A földrajzi tárgyak pl. a szülőház, környezet, a vármegye, az ország egyes részei, a birodalom, minden másország és földrész mindig ugyan azon gondolatmenet szerint tárgyalandók. Ezen következetes eljárás a tanulókat nagyobb eredménnyel gyakorolja ezen tananyag helyes felfogásában, a rendszeres gondolkodásban, és a világos fogalmazásban.

A termények leírása szintén bizonyos állandó gondolat terve szerint történendők és mind ezen tantárgyak a magyar fogalmazás szolgálatában álljanak.

A tantervnek kellene erre a tanítókat figyelmeztetni.

23. A történeti tantárgyak szemléltető taneszközei: a térkép, földgömb, tellurium és planetarium mellé még a következő taneszközök ajánlhatók: Magyarország hegy és vízrajzi térképe, a domború térkép a kirándulási térképek, az „utmutatók“ a csillagos ég képei, a naptár, a meteorológiai időjárás térképe, Magyarország történeti képe, diagrammok thereoskop, scioskop, szép tájképek, a magyar királyok, nemzeti nagy férfiak és nők arcképei, a képes levelező lap a milleniumra vonatkozó emlékképek, a lakosság népviseleti képei stb.

24. A természettudományi tananyag kiválasztása és elrendezése megfelel a didactica legujabb szabályainak és a tanterv okos alkalmazása mellett a természettudományi oktatása, sokoldalú, rendezett, fejlesztő, gyakorlati, érdekes, összhangzó, esztetikailag, erkölcsileg és vallásos képző lesz. Csak azt kívántam volna, hogy a tanító a tárgyak kiválasztásánál tekintettel legyen oly terményekre is, melyek szép alakjuk, szervezetük megfigyelése alkalmával a gyermekek tetszését és bámulatát kihívják, pl. a nárczis, a császárkorona, páva a kolibri, a hegyi jegecz, az amethyst, és oly terményekre, melyek közönségesen rütnaknak vagy éppen undorítóknak tartanak, de csodaszzerű berendezésük által az ember megfigyelésére méltók, pl: a Hernyó, a pók stb.

25. A természetrajz tanítás feladatai közé sorozandó nemcsak a természet tárgyainak morfológiai technológiai, földrajzi gazdaságtani szempontból való megfigyelése és összehasonlítása, hanem a mennyire lehet biológiai és physiológiai szempontból történendő megfigyelése is, azon czélből, hogy a felserdülő ifjúság képes legyen néhány fontos,

erkölcsképző és a vallási meggyőződést támogató természeti törvényt ön maga is sejteni is felfogni, pl. a fentartási, a szerves összhangzás, az alkalmazkodás, a munkafelosztás, a fejlődés, az alakulás, az összefüggés és a takarékoság törvényét.

A tanterv javaslat általában követeli, hogy a tanítás erkölcsképző legyen, de én szükségesnek tartanám, hogy az erkölcsképző és a kedélyt nemesítő anyag bővebben és szabatosabban volna felsorolva, minden tantárgynál, hogy a tanterv ne csak az utilitarismus, hanem a humanismus szellemét ne csak realismus, de az idealismus eszméjét is visszatükrözze.

26. A tanterv-javaslat figyelmezteti a tanítót, hogy a természetrajz tanításával kapcsolatban megismertetendő az emberi test és ennek gondozása.

Igen helyes, de nem elég. Itt az emberismeret csak mint mellék tárgy szerepel de az emberre nézve, az ember saját maga legfontosabb lény.

Az embertan, az élettan és egészségtan tehát első rendű fontosságú és szükséges volna, hogy ezen az egészséges, erkölcsös, értelmes és boldog élethez elkerülhetlen ismeretek ne csak 6. évfolyam végén, hanem minden osztályban alkalmilag taníttassanak gyermekek felfogásához képest.

27. természettani, gazdasági és háztartási, nagyon részletesen és didaktikai szempontból helyesen felsorolt tananyagot illetőleg, a tanterv szem előtt tartotta a . . . paedagógiai szabályt „Non scholae sed vitae discimus“ De tekintetbe véve, hogy Ausztriában, Németországban és Schweicz iskoláiban e tanterv csak 8—9 év alatt érik el, és hogy nálunk a nyári hónapok a szünetidőnek vannak szentelve, bátor vagyok e kérdést kockáztatni: vajjon nem volna e czélszerű már hygieniai és paedagógiai szempontból a tananyag egy részét a továbbképző, az ismétlő iskolának, különösen a gazdasági ismétlő iskolának átengedni és általában minden tantárgynál a 6. oszt. növendékeit figyelmeztetni, mindazon kézi könyvekre segédkönyvekre és szótárakra, a melyek a további kiképzésre és tudásvágyuk kielégítésére és a gyakorlati életben szükségeltetnek.

„Non multa, sed multum“ ne sokfélélt, hanem sokat az az alaposan legyen minden tanítónak egyik vezérelve és nem a sok felületes tudás, hanem a tudás, az önképzés az igazság és a köz jó iránti érdeklődés és vágy legyen minden oktatás fő célja.

Még volna egy néhány kívánni valóm pl. a kulturhistoriai fokokra, a helyesirás, módszerű tananyagra, az írásbeli házi feladványokra, a könyvnélküli felmondásra a továbbképző népiskolára, az utasításokra vonatkozólag, de ezekről talán lesz alkalmam később is szólani. Jelen vélemény nyilvánításom alkalmából nagyon meg jutalmazva érezném magamat, ha az orsz. közoktatási tanács egyik vagy másik itt felsorolt észrevételtem tekintetbe venné, kegyeskednék.

Ismétlem soraim záradékául, hogy tanterv javaslat, — mint már czikkem elején kiemeltem — sok tekintetben felül múlja elődjéit és ezért a tanítók mielőbbi életbe léptetését örömmel üdvözölhetik.

A napnak is vannak foltjai, de azért mégis világít és melegít. Meg vagyok róla győződve, hogy ezen tanterv is alkalmas és hatalmas eszközleend a közműveltség terjesztésére és a közerkölesiség előmozdítására.

Léderer A.

(Vége.)

A Rökk Szilárd-féle alapítvány.*)

A mult napokban a fővárosi tanítók között arról esett a szó, hogy Rökk Szilárdnak, ennek a nemes emberbarátnak a budapesti községi tanítók részére történt fejedelmi hagyatéka, helyesebben: hagyatékának a kamata hová fordíttassék. Kioszszak-e a tanítók között, avagy a tervbe vett Tanítók házára legyen átruházva.

Sokan szólottak ehhez az eleinte nagyon egyszerű, de a ferde felfogások, felületes hozzászólások, folytán későbbben összekuszált ügyhöz szóval és írásban több-kevesebb szerencsével, a legtöbbször bizony semmijennel.

Csak a legilletékesebb: Rökk Szilárd hallgatott, lévén ő már szegény hat lábnyira a föld alatt. De szólott hozzá, míg élt. Az elő pedig azt mondta, hogy a hagyatéka kamata a fővárosi legszorgalmasabb tanítók között osztassék ki. Ezt akarta, ezt rendelte, ezt parancsolta. Mondta azt, hogy a tanítók házára fordíttassék? Nem. Mondta azt, hogy a kamatot más célra is lehet fordítani, mint a fővárosi tanítók serkentésére? Nem. Tehát alternatívát sem állított fel? Nem! Hát akkor a tanítóság hogy állíthatja ezt fel? Sehogysem. Miért? Mert a pénz Rökk Szilárdé volt. Többet mondok: most is az. Ha az övé, akkor ahhoz nincs joga szólani sem a tanítóságnak, sem a városi magisztrátusnak, csakis Rökk Szilárdnak, mert a tőke felől csak a tulajdonos rendelkezhet. Ha ebbe más is belekontárkodik, illetéktelen területre lép, jogsértést követ el! A hagyatéka kamatait tehát okvetlen ki kell adni.

De nem számítva ennek a dolognak jogi oldalát, még az elhunyt iránti kegyelet is azt parancsolja, hogy a pénzt nem szabad más célra fordítani, mint a minőre hagyva lőn. Ha hagyta terméketlen célra, hulljon oda. Miért? Mert nemcsak a fejedelmek szava szent, hanem a halóé is sérthetetlen, elannyira, hogy azt még a műveltség legalacsonyabb fokán álló ember is tiszteletben tartja. Legyenek tehát a halónak szava iránt a tanítók is kegyelettel!

De a nemes ember, midőn tőkéje egy részének örökösévé, jobban mondva élvezőjévé a fővárosi tanítóságot tette, megtakarított pénzét igen jövedelmező vállalatba: a magyar kultúra melegágyába helyezte el. Ő látta ugyanis, hogy Budapesten a tanítóság szorgalmának növelésére nincsen semmi serkentő rugó. De kell lenni. Rökk adott. És a fővárosi tanítóság, melynek feladata volna a közjó érdekében ezeket a rugókat szaporítani, még ezt az egyet is ki akarja a magyar kultúra gépezetének alkatrészei közül dobni? Micsoda észjárás ez?

*) Az Egyetértés f. é. jun. 4. számából.

Az már aztán persze más kérdés, hogy kiknek fogják az osztalékot kiadni. De bárhogyan történjék is a kiosztás, az semmit sem változtat a dolog lényegén. Az odaitélésben mindenesetre nagy körültekintéssel kell eljárni. Lehetőleg érdemeseknek kell odaadni. A szubjektivitás tehát a legszigorubban mellőzendő. Legyen a jutalmazás olyan tiszta, mint a milyen tiszta volt az a sziv, a mely azt adta. Azért, hogy az adományozó akarata kapzsiságra és fortélyos orvvadászatra ne adjon alkalmat, el kell üzni a jutalmazás helyétől mindazokat a notórius prédára lesőket, a kik rejtett helyeikről a kopók és hajtók egész rajától környezve, sokszor magát az erdőört is kijátszva, már szinte uzusba vették a kissé husosabb vadakat magoknak megszerezni. Nehéz a dolog, mi is azt mondjuk, de nem lehetetlen. Bizunk is a fővárosi tanács kipróbált igazságszeretetében, hogy a vadászjegy nélküli lesipuskásokat a revieren kívül fogja tartani.

A töke kamata csak két esetben volna máshová fordítható, mint a minő a végrendelkező intencziója vala. Az egyik eset előáll akkor, ha a kérdéses kamatok már oda lesznek ítélve a tanítóknak. Ezek a tanítók, mint új tulajdonosai a kamatoknak, tehetvén pénzökkel, a mit akarnak: azt odaadhatják természetesen a tanítók házának is. — A másik eset, ha a fővárosi tanitóság már a priori egyetemlegesen lemond a jogáról. De ha csak egyetlen egy hang is felemelkedik ez ellen és él vétőjával, a végrendelkező akaratát teljesíteni kell. Ezi kívánja az igazság, a tisztesség és az elhunyt iránti kegyelet.

Szabó Kálmán.

KÜLFÖLDI TANÜGY.

Belgium. (*A népoktatás fejlődése. — Földmives iskolák katonai szolgálatban.* —) A belga népoktatás fejlődéséről az évenként megjelenő miniszteri jelentés számol be. A most megjelent utolsó jelentés alkalmából érdekes összehasonlításokat tesz a „*Matin*,” melyből a következőket közöljük: A tisztán népoktatási budget 1880-ban 13, 1890-ben 10 és 1898-ban 14 millió frankot tett ki. A budget emelkedése tehát távolról sem áll arányban a népesség növekedésével. Állami népiskola 1883-ban 10 volt, 1885-ben 1500, 1895-ben 2060 népiskola 244 ezer tanulóval. Az analfabeták évről-évre fogynak. Az irni-olvasni tudók száma azonban még most sem tüntet fel kedvező kimutatást. 1876-ban 59%, 1880-ban 60%, végre 1890-ben 75% volt az alfabeta. — Belgiumban már több ízben kísérleteket tettek arra nézve, hogy a katonai szolgálat ideje alatt földmives iskolába küldték a katonákat. 1897-ből való a legutolsó törvény, melylyel *Van den Peereboom* hadügyminiszter reorganizálta a katonai földmives oktatást. Januártól—márcziusig hetenkint 2 óra elmélet és évenként 3 mintagazdaság kritikai megtekintése képezik a tantervet. Ilyen iskola 15 ezredben van u. m. Antwerpen, Brügge, Brüssel, Beverloo, Diest, Gent, Hasselt, Huy, Lüttich, Mecheln, Mons, Namur, Termonde, Tirlemont és Ypern-ben. Franciaország most szintén meg akarja honosítani ezt a praktikusnak látszó intézményt.

Franciaország. (— *Népiskolai reform.* —) Utolsó időben erőteljesebb törekvés észlelhető Franciaországban, mely az egységes népiskola átalakítását czélozza. A francziák szerint a mai népiskola nem az életnek a követelménye, mert az írás, olvasás és számvetésen kívül a népiskolának, különösen a vidék lakosságának foglalkozására való tekintetből kell alakulnia. Így bányavidéki népiskolák tananyaga más mint a tengeri halászzattal vagy hajózással foglalkozó vidékek tanítási tervezete. Vagy ki tagadná, hogy a bortermeléssel foglalkozó vidék népiskolája, ha az csakugyan az életnek akar nevelni, a két előbbeni vidék tananyagából teljesen eltérő ismeretekkel kell hogy tanulóit ellássa. Most fekszik a miniszteriumban a tavalyi *sables-d'olonne*-i halászati kongressus ebbeli javaslata, mely szerint a tengeri hajózás és halászzattal foglalkozó vidékek számára az írás, olvasás és számvetésen kívül különösen a következők tanítását követelik: Tengerészeti egészségtan. Ruházat táplálkozás és életmentés a tengeren. Hajózás a magas tengeren, parti hajózás. Tengeri és parti halászat. Tengeri hajók leírása, különös tekintettel a parti és halász-bárkákra. A kikötő és annak részei. Halászati eszközök. — Lobogó ismeret. A csillagos ég ismerete. A tenger élete. Apály és dagály. Tengeri térképek és azok használata. A tenger mérése. Világítótornyok. Lámpajelzések. Kompas. Tengeri táviró. Kirándulás a tengerpartra és tengere. Evezés és vitorla használata. stb. — Ilyenténképen a népiskola csakugyan az élet előiskolája lesz és magasztos hivatását teljesen be fogja tölteni.

Angolország. (A *londoni tanítók továbbképzése.*) Az angol tanítóknak tovább képzéséről különösen nagyobb városokban a „*College of Preceptors*“ gondoskodik. A fölolvadások cyklusa összesen két hétig tart. A londoni tanítók ez idei (1899.) cyklusa már a második és az intézmény teljesen beválik, sőt nagyon praktikusnak mondható. A megnyitót *Sir Joshua Fitch* tartotta. A fölolvadások pedagógiai témákról, tanítóképzésről, methodikai praxisról (tantárgyak, fegyelem, jellemképzés stb.) elméleti és kísérleti lélektanról, különös tekintettel a nevelésre, iskolai egészségtanról, a gyermeki foglalkoztatásokról tanulás és játékon kívül, az athletika alkalmazásáról, annak túlhajtásáról és ferdeségeiről szóltak. A felolvasók a legkiválóbb tudósok közül kerültek ki, u. m. *Sidgwick, Barnett, Dr. Colmann, Findlay, Mackinder, Sadler* és mások. Egy fölolvadási turnéra még *Reint*, a híres jeni német professort is meghitták, aki készséggel felelt meg a meghívásnak. A cyklust a *Clothworkers Hall*-ban rendezett családi jellegű multság fejezte be. A felolvasásokat közel 4000 hallgató látogatta.

Szabó Lajos.

Az új középiskolai tanterv.*)

Midőn középiskolai rendszerünk fejlesztésében a közműveltség lényeges elemeinek egységesen jogosító hátályát tüztem ki elérendő végcélomul, tudatában voltam annak hogy oly reformot helyeztem az

*) Ezen rendelet szabatosan emeli ki a középiskolai tanterven eszközölt, helyyel-közel mélybbreható változtatásokat. Olvasóink, különösen a szülék tájékoztatására mi is közöljük. A szerk.

általános érdeklődés központjába, amelynek helyes megvalósítása hosszas tanulmányt és előkészületet, kettőzött erőfeszítést s a közfelfogásnak mélyreható átalakulását feltételezi. A tantervnek mikénti alakulását mindenkor a tanulók ezrei érzik meg az iskola és otthon körében; nem csekély fontosságot kell tehát tulajdonítanunk a tantervi felülvizsgálatnak még akkor is, ha nem az egész rendszert kívánja megváltoztatni, hanem az anyag helyesebb kiszemelését, célszerűbb elrendezését és csoportosítását s megfelelőbb kapcsolatba hozatalát tekinti fő feladatának.

A tantervek átvizsgálását — mint az országos közoktatási tanács-hoz intézett leirataimban kifejtettem — főleg három szempontból kívántam elvégeztetni és pedig a túlterhelésnek, a nemzeti tantárgyaknak s a görög nyelv helyett megszabott tantárgyaknak szempontjából, amihez egy későbbi rendeletemben azt a figyelmeztetést fűztem, hogy a tantervi átvizsgálás munkájában mindenütt szem előtt tartandó a középiskolai oktatás szerves reformja, az egységes jogosítású középiskolának végső célja.

Mellőzve a tantervnek minden részletében észlelhető kisebb jelentőségű módosításokat, a túlterhelés szempontjából történt az az intézkedés, hogy a latin nyelvi tanítás végső céljából a magyar latin fordítás elhagyatott, a mi természetesen azt jelenti, hogy magának a nyelvnek tanítása a tanfolyam bármely fagán az ilyen mű gyakorlatok nélkül el lehetne. Ugyanígy szempontból történt a latin olvasmányok másnemű elrendezése s néhány köztapasztalat szerint fásasztó olvasmányoknak olyanokkal való felcserélése, melyek remélhetőleg fokozottabb és több oldalú érdeklődést fognak kelteni. A latin nyelvi írásbeli dolgozatok száma kevesbedett. A matematika anyagából a kevésbé lényeges részek elmaradtak, vagy összevonattak s a tárgykörök elve jobban érvényesült. Intézkedés történt, hogy a fizikai tanításban a matematika csakis a törvénynek kifejzésre, nem pedig levezetésükre alkalmaztassék. A gimnáziumi s reáliskolai rajzológeometriai és a reáliskolai ábrázoló geometria tanításában, mely jelenleg túlságosan elvont, a szemléltető módszer alkalmazása előtérbe lépett s a tanítás a legegyszerűbb esetekre szorítkozott. Mindezekon kívül a testi nevelés köre tágult s elvileg minden osztály számára egy kötelező játék-délutánról történt gondoskodás.

Sokkal mélyebbre hatónak tekintem a tanterveknek azon intézkedéseit, melyek a nemzeti tárgyaknak lehetőbb tanítására irányulnak. A magyar irodalom történetének ezentúl a gimnáziumban is két egész év jut, a mi egyfelől a megelőző elméleti anyag gazdaságosabb elrendezését tette lehetővé, másfelől pedig a mai tantervnek amaz elsőrendű célját, hogy az ifju magát az irodalmat ismerje meg főképviseelőiben és fejlődésében, a mostaninál sokkal nagyobb mértékben fogja elérhetővé tenni. A beható olvastatásnak eme fokozott hangsúlyozása szükségessé tette az anyag részletesebb felsorolását s számos új jeles olvasmány felvételét. A történelmi tanításnak egész rendje módosult: Nagyobb tért foglal el az új tantervekben a hazai föld ismertetése is, különösen azáltal, hogy az I. osztály kizárólag hazánk földrajzának van fentartva, hogy egyéb tárgyakban is a hazai viszonyok és hazai vonatkozások érdemök szerint, kellő figyelemben részesülnek.

A görög nyelv helyett megszabott tárgyak tanterve, melynek fogyasztásai ismeretesekek, lényegesen módosult. Annak következtében, hogy a görög vonatkozású elemei zentul igen erősen érvényesülhetnek, jelentékeny értékben keve bedhetnek azon pedagógiai nehézségek, melyek abból eredtek, hogy a törvény rendelkezéseiből kifolyólag az ugyanegy osztályba járó tanulók egy részének behatóbb és szélesebb körű magyar irodalmi ismereteket kellett elsajátítania, mint a másíknak; az ábrázoló geometriának mellőzése s mind a négy felső osztályban a szabadkézi rajz összefüggő tanfolyamának szervezése pedig, míg egyfelől igen jó szolgálatot tehet a gimnáziumi tanítás rendszerében eddigelé kevéssé felkarolt művészi és esztetikai képzésnek, másfelől közelebb hozza annak az általam is óhajtott, de jelenleg a törvényes óraszám korlátoltságánál fogva meg nem valósítható czélnak elérését, hogy a szabadkézi rajz a gimnáziumban is az általános képző, mindenkire egyaránt kötelező tárgyak sorában foglaljon helyet. Addig is, míg e mind hangosabban nyilvánuló kívánság a középiskola jövő rendszerében teljesülhet, kívánatosnak tartanám, ha a gimnáziumok tanári karai a rendkívüli rajz tanfolyamok anyagát nagyjában és egészben a görög nyelv helyett a megszabott szabadkézi rajzolás mintájára állapítanak meg, hogy ilyképen a görög nyelvet tanuló növendékeknek is alkalmuk legyen a szépérvék és a műizlés fejlesztésére szolgáló tantárgyban a képzettségnek megközeleltőleg hasonló fokát elérhetniök.

A tanterveknek egyéb jelentősebb újításai közül különösen négyet emelek ki. Egyik a természetrajzi tanítás előkészítő tanfolyamának bevétele a gimnáziumi tanítás alsó fokán, amely módosítás helyességéről és czélszerűségéről ma már minden tanférfiu meg van győződve. A másodík, a gimnáziumi természetrajzi tanítás rendszeres tárgyalásának másnemű beosztása, mely szerint főképp abból a czélből, hogy a kémia gimnáziumban is nagyobb tért foglalhasson és hogy a fizika tanítása közvetlenül megelőző és kellő terjedelmű kémiai alapvetésre támaszkodhassék, az ásványtan s a vele egybekapcsolt kémia a természetrajzi tanításban a legfelsőbb osztályt nyerte, minek folytán azután a növénytan és az állattanok egy-egy osztálylyal lejebb kellett helyet juttatni. Harmadszor a modern nyelvek tanításának módja némiképpen megváltozott oly irányban, hogy a voltaképeni nyelvtanulás ideje meghosszabodott és (amennyire a középiskola általános czéljai megtürték) előtérbe lépett a nyelvtanítás gyakorlati szempontja. Végül különös figyelmet érdemel a szabadkézi rajz tanításának az eddigiektől némileg eltérő felfogása, amennyiben a diszitményi elemeken kívül a természeti tárgyaknak a valóság utáni rajzolóása is érvényesül s az egymást követő korszakok jellemző műalkotásainak rövid ismertetése belép a tantárgy keretében.

Az új tanterveket az 1899—1900. tanévvel az I. osztályban életbe léptetem, fentartva magamnak, hogy ezen most említett tanév folyamán a további végrehajtás módozatairól s az eshetőleg szükséges átmeneti intézkedésekről külön gondoskodjam.

Biztosan remélem, hogy az 1899—1900. tanév végével elkészülnek a módszeres utasítások is, melyeknek kidolgozására a szükséges intézkedéseket egyidejűleg megttettem.

Addig is, míg ezen utasítások kibocsájthatók lesznek, a következőkre figyelmeztetem a tanári testületeket:

1. Az I. osztályra vonatkozó tantervek anyaga általában azonos lévén a mostaniakéval, a végrehajtás nagyobb nehézségekbe nem fog ütközni. Még a gimnáziumi tantervnek ezen osztályát érdeklő egyetlen jelentékenyebb módosítása, a természetrajzi és földrajzi tanításnak kettéválasztása sem oly természetű, mely a végrehajtásnak legyőzhetetlen akadályokat gördít e útjába mert ez az intézkedés eddig is megvolt a reáliskolai tantervben.

2. A magyar nyelv és irodalom terveiben felsorolt a a tanulók házi foglalkozását is az iskolai tanítás körébe bevonó számos önálló olvasmány feltételezi azt, hogy a középiskolák ifjúsági könyvtárai az illető műveket lehetőleg annyi példánynan szerezzék bei a hány tanulóra számíthatnak a megfelelő osztályok. Ennélfogva már most kezdjék meg a tanári karok a fedezeti határokon belül e tömegesebb beszerzéseket, hogy a tantervek folytatólagos életbeléptetésére ebben az irányban is kellőképen elő legyen készítve.

3. Amennyiben az 1900/1901. tanévre a szükséges anyagi eszközökkel rendelkezem, a tanterveknek a testi nevelésre vonatkozó összes intézkedéseit a hátralevő valamennyi osztályokban életbeléptetni kívánám. Felhívom a főigazgatóságot, utasítsa a hatósága alatt álló középiskolák tanári testületeit, hogy tegyék tanácskozás tárgyává, vajjon a helyi viszonyok megengedik-e ezen szándékom megvalósítását az 1900—1901. tanévtől kezdve s különösen lehetséges volna-e a kötelező délutáni játékorát az imént említett tanév kezdetétől fogva, esetleg két osztály összevonásával, mind a nyolcz osztályban meghonosítani. Az erre vonatkozó tanár-testületi vélemények folyó évi december hó 1-ig bemutatandók.

Nem kételkedem, hogy amily lelkes buzgalommal vettek részt a középiskolai tanárok a tantervek előkészítésének munkájában: ugyanolyan buzgalommal sorakoznak a tantervek életbeléptetésének nagy és nehéz munkája köré. Én jól ismerem a magyar tanári kart és azért bizalommal teszem kezükbe a rendelet végrehajtását.

Budapesten, 1899. évi május hó 6-án.

Wlassics Gyula s. k.

Egyesületi élet.

I.

A paed. szakosztály gyűlése. A „Népnevelők Budapesti Egyesületének“ paed. szakosztálya e hó 10-én nagyon látogatott s igen érdekes gyűlést tartott. Különös érdeklődés tárgya volt a buktatás kérdése, amely közvetlenségénél s — év vége lévén — alkalmoszerűségénél fogva sokakat vonzott a tanítók javából. Érdekes s fontos volt a gyűlés első tárgya is.

Sajó Sándor előadó az iskolai kirándulásokról értekezett. A gyűlés azonban ennek tárgyalásába nem bocsátkozott, hanem határozatilag kimondta, hogy úgy *Sajó Sándor*, mint *Csáky Elek* értekezését a lapban közzétéve, a kérdést részletes vitára csak a jövő gyűlésen bocsátja.

Ember János a *buktatás* kérdéséről tartotta meg nagy érdeklődéssel találkozott előadását, melyben kifejtette, hogy a népoktatási törvény szelleme kizárja az elemi iskolában a buktatást. *A törvényben kifejezésre jutott akarat* azt czélozza, hogy minden gyermek elsajátítsa azokat az alapismereteket, a melyekre egy a civilizált nemzetek közé tartozó nép minden fiának és leányának. szüksége van.

S idáig ma a tanulóknak csak egy kis töredéke jut, a többi, a nagy többség, elkallódik tanulás közben. Ennek egyik oka a buktatás, mely a tanultatással áll kapcsolatban. Az elemi iskolában csak abban az esetben szabad buktatni, ha a tanuló értelmét minden rendelkezésre álló eszköz felhasználásával sem sikerül annyira fejleszteni, hogy arra tovább lehessen építeni s ha a gyermek egyéniségének gondos mérlegetése után arra a meggyőződésre jut a tanító, hogy a gyermek lelki növekedése szempontjából előnyösebb vele az osztályt megismételteni, mint őt feljebb bocsátani. A mérték nem a tudott dolgoknak rendszeres reprodukálása, hanem a gyermek értelmessége, okossága, szellemi készsége. Majd azzal foglalkozik, miként kell a bukás jelenlegi okainak (gyenge képesség, mulasztás, vásottság, hanyag tanulás :) leküzdésére közzéhatni. Végül azt az érdekes kérdést veti fel: mely tantárgyakból nem lehet s melyekből s mely esetekben lehet buktatni? Nem lehet buktatni: a hittanból, beszéd és értelem-gyakorlatokból, nyelvtanból, az írásból, az olvasásból a tanítás felső fokán, a számtanból a tanítás alsó fokán, a földrajz, természettudományi tárgyakból, énekből, tornából, rajzból, kézimunkából. Lehet buktatni: a tanítás alsó fokán az olvasásból, a tanítás közép és felső fokán a számtanból.

Hozzászólott a kérdéshez *Steiner Irma*, aki buktatás főokául az osztály nagyon népes voltát hozza tel. *Vajdai Gusztáv* az eszmét szépnek tartja, de teljesen hozzá nem járul. Sokszor a legbuzgobb tanító sem képes növendékét tovább vinni, a legtöbbször meg nem is a tanító buktat, hanem a hitoktató. Ha lehetne módot találni ezt kellene megszüntetni. -- Egyik tanító a másiktól veszi át a tanulókat s ha egyik tanító valamely gyermeknek veszett hírét keltette, kimondta rá talán, hogy félbolond, vagy mást, akkor már a többi tanító előtt olyanak marad, amilyen a hire. Ez a gyermek elveszeti ha valamely lelkiismeretes tanító fel nem fedezi a tévedést. Így is sok kerül a bukók közé. — A bukott tanuló nem végzi el a törvény által követelt tananyagot, de van-e köszönet abban, ha valaki átcsuszott az osztályokon s az iskolából kilépve, semmit sem tud. Nem többet ér-e annak a gyermeknek, ha az osztályt ismételve alaposan elkészül a következő osztály anyagának felfogására? Például az első osztályból nem szabad áttereszteni olyat, aki összefoglalni nem tud, mert az akkor soha sem fog olvasni megtanulni. Egy osztályban azonban egy gyermeket kétszer elbuktatni nem szabad.

Sretvizer Lajos szerint a szakosztály azt ki nem mondhatja, hogy buktatni nem szabad, de hogy minden gyermek átmenjen az legyen minden tanító czélja. Ahol 120 gyermek van, ott ezt kivinni lehetetlen,

arra törekedjünk tehát, hogy egy osztályba 50—60 gyermeknél többet föl ne vegyenek. Ha valamely tanító maga viszi az osztályát tovább, az viheti a gyengébbet is, mert ismeri a gyermek egyéniségét. Szükséges volna, hogy a tanító érintkezésbe lépne az ilyen gyengébb gyermek szüleivel, hogy könnyebben felismerhesse a baj forrását.

Budinszky Károly: A törvény megkívánja, hogy a gyermek elvégezze az iskolát, de arra nem kötelezheti, hogy tanuljon is, így ki nem mondhatjuk a buktatás mellőzését. E kérdés a tanterv revidióval függ össze. Nem lehetett volna ez előtt pár évvel felhívni a tanítókat arra, hogy a gyermeknek való tananyagot a legmegfelelőbb módon felosztva, a leendő tanterv anyagát próbálja ki? Ezen próbatanítások képezték volna az új tanterv alapját.

Szabó Lajos örömmel üdvözli a hatóság azon intézkedését, hogy az észbelileg kevésbé megáldott gyermekeket külön tanítják. Ez megkönnyíti a többinek haladását. Ha mégis volna gyenge tanuló, ott a tanító a szülőkkel lépjen érintkezésbe.

Péterfy Sándor: Ha ez a szakosztály kimondja, hogy buktatni nem szabad, akkor lesz ám csak nagy öröm a gyermekek között! Az iskolában kezdődik a gyermek gondja s jó egy kis sarkantyú úgy a gyermek mint a szülő számára. Biz csak buktassunk, mint eddig buktattunk, de igyekezzünk, hogy osztályunk egy harmada ne maradjon vissza, mert ez szegénységi bizonyítvány a tanító részére. Hogy a gyermek az egyik osztályból a másikba léphessen, egy bizonyos mennyiségű tudásának kell lenni, szükséges azért megállapítani azt a minimumot, amit minden osztályban mindenkinek tudnia kell. Aki ezt nem tudja azt meg kell buktatni. Lehetetlenség még a legnagyobb buzgalom mellett is, hogy buktatni való különösen a felsőbb osztályban ne legyen. Mindig lesz gyengébb tehetségű tanulóink s ezt nem szabad elhanyagolnunk, de a gyenge elméjűt külön kell választanunk. A hittanra nézve azt kellene kérelmeznünk, hogy ha a vallási tantárgy kötelező is, a továbbmenést meg ne akaszthassa. A vallási tárgyból csak azt kellene a bizonyítványba írni, hogy járt-e rendszeren az órára, de osztályzatot adni nem kellene.*)

Bursics Ernő: Hogy a szakosztálynak ezzel a kérdéssel foglalkoznia kell, annak oka a tanterv úgy a régi, mint az új. A magyar történelmet, alkotmányt csak az V. oszt.-ban tanulják így azok, akik az alsóbb osztályokban buktak, azok ezt nem tanulhatják, pedig nemzeti szempontból ez fölöttébb szükséges. Oda kellene hatnunk, hogy ezen tantárgyakat már a III. osztályban előkészítsük; de ne csak az olvasmányok alapján.

Lederer Ábrahám szerint a buktatás ellen senkinek sem lehet kifogása, ha a gyermek tehetsége nagyon gyenge, ha sok a mulasztása, vagy az osztály nagyon népes, de nemcsak a külső viszonyokban és a gyermekekben kell a hibát keresni, hanem magában a tanítóban is. A bukó növendékek a tantestületi ülések elé állítandók, hogy ott megvizsgáltságassanak. Az osztályozásnál nem mindig a tudást kell szem előtt tartani, hanem a szorgalmat, igyekezetet.

*) Ehhez a felfogáshoz mi nem járulunk.

Ember János előadó élt záró szavával s röviden kifejti, hogy ő nem is azt akarja, hogy egyáltalán ne buktassunk, hanem hogy lehetőleg jó osztályaink legyenek hátramaradók nélkül; végezze a tanító munkáját alapos tudással s lelkiismeretesen: ez a kérdés megoldása.

Péterfy Sándor jelenti be ezután azon örvendetes eseményt, hogy a *Józsa* Dániel által megpendített eszme a megvalósulás fele közeledik, a minister ur ő nagyméltósága 40 történeti kép megfestését bizta kiváló művészekre, így lesznek művészi kivilelű szemléltetési történet képeink.

A szakosztály ezután kimondja, hogy a ma felmerült eszméket — nevezetesen, hogy az osztályok ne legyenek tulzsufolva, állapittassék meg osztályonként a tantárgyak minimuma, a hitoktatók osztályozása, a felmenő rendszer — a szakosztály tartsa napirenden, illetőleg terjeszse a választmány elé.

Ezzel az igen érdekes és tanulságos gyűlés véget ért.

Buza János

II.

A „Mármarosmegyei tankerületi általaános tanító-egyesület“ szigeti köre június 7-én Buófalvan, tiszta román községben tartotta gyűlését. A minden pontjában jól sikerült gyűlést *Schmid* Bertalan köri elnök vezette *Mihályi* Demeter g. kath. román iskolai tanító magyar nyelven tanított a II. osztályban beszéd- és értelemgyakorlatból; tananyaga volt: a tehén. A tanítás után „Magyar az én házam“ cz. dalt jó betanulással énekelték a tanulók. A tanítás sikerültnek nyilvánította a gyűtés. A bírálat után *Deák* Gyula „Pedagógiai eszmék Berzsényi költeményeiben“ czímen felolvasást tartott, kimutaita, hogy Berzsényi költeményei közt a vallásosság, hazafiasság barátság érzelmének fejlesztésére alkaimas darabok fordulnak elő; a nevelésnek különböző ágaihoz tartozó paedagogiai eszméket találunk. Az elnöki előterjesztések során előfordult ügyek közt legnevezetesebb, hogy a gyűlés kimondta, hogy a szigeti kör, a mennyiben, tagjai közt helyet foglalnak felekezeti tanítók is nem lép be az áll. tanítók orsz. szövetségébe, a tagoknak azonban természetesen szabadságukban áll a belépés.

Dobay Sándor, a m.-szigeti ev. ref. főgimnázium igazgatója, a tanító-egyesület egyik lelkes tagja általaános figyelem közt olvasta fel „Idegesség az iskolában“ cz. értekezését. Szól korunk divatos betegségről; rámutat, hogy az idegességet maguk a szülők ültetik gyermekeikbe. A felolvasó jegyzőkönyvi köszönetet nyert.

A jövő gyűlés helyének idejének és tárgysorozntának megállapítását az elnökre bizta a gyűlés, melynek végén a szigeti képző-intézeti zenekar a Rákóczy-indulót játszotta.

A nagyszámban egybegyűlt tagok és vendégek (köztük 24) tanító jelölt kirándultak zserapó arany-, réz-bánya telepre, onnan pedig a brébi fürdőbe, Valóban kellemes és élvezetes napot töltött a szigeti tanítói kör.

Deák Gyula

IRODALOM.

Állami, vagy felekezeti iskola czim alatt röpiratot irt és adott ki *Bertalan Vincze*. — A kérdés olyan természetű, hogy sokat lehet róla írni úgy a felekezeti, mint az állami iskola szempontjából. Sajnáljuk, hogy a *Bertalan* füzete egyik szempontot sem világítja meg figyelemreméltó módon. Ő a felekezeti iskola hive. A könyvecske tendenciáját (mellesleg legyen mondva, a stílusát is) ime jellemzi ez a mondat: „Higgyék meg uraim, azok a körtünetek, mik a szocialismustól egész az anarchiáig terjedő különféle változatú igények, óhajok vágyak, tömkelegét képezik, nem mástól s nem máshonnan származnak mint a *szabad nevelés és képzés köpenyébe burkolt* oly kényszer-iskolákból, melyekben az embert nem egy felsőbb hatalomtól függő, tehát alárendelt tényezőnek, hanem kizárólag a természet törvényein létrejött oly szellemi lénynek állítják és olyannak nevelik is, a ki azután annak alapján oly szabad akarattal, szabad rendelkezéssel, szabad elbíráló és ítélő képességgel bír, melyekkel egyedül magát tartva arra hivatva, hogy cselekedeteinek bírója legyen.“

Ez a hosszú mondat magyarra fordítva azt jelenti, hogy a szocializmustól az anarchiáig minden társadalmi körtünetnek az istentelen állami iskola az oka. — Ez a pusztá vád egyidős az állami iskolával. Ellene a pusztá tagadás is elég lenne, ha érdemes volna az ilyen pusztá állítás 1001-ik ismétlésével még így is foglalkozni. De mert nem érdemes, hát mi meghagyjuk szerzőnket az ő hitében. Mindössze arra kérjük *Bertalan* kartársunkat, hogy ha ismét írni talál, a „társadalmi körtüneteket“ társadalmi tanulmányok nélkül ne emlegesse.

Szerzőnk ideái — nem mindenben eredeti ideái —, hogy az állam tartsa fenn a felekezeti iskolákat, állítson sok kisedővodát; a tanító kapjon, ha a községet megmagyarosította, 3—4—5 ezer frt. jutalmat; a gyakorlati tanító legyen képző-tanár minden vizsgázás nélkül; a tanfelügyelő legyen: 1. szakképzett, 2. munkás multú, 3. pártatlan, 4. erősen rendszerető, 5. népismével bíró ember; tanfelügyelők legyenek „azok az érdemekben dús tanítók, kik az egyesületek élén a kartársak osztatlan bizalmából, megbecsüléséből és érdemeiknek elismeréséül, mint elnökök működnek;“ a tanítók vétségei felett a „tanítói kamarák“ ítéljenek.

Mi nem vagyunk elvből államosítók, azt tartjuk, államosítani kell ott és akkor, a hol és a mikor *kell*. A felekezeti iskola, ha jó, tiszteltünk és becsülésünk tárgya. Éppen ezért nem szeretnők, ha a felekezeti iskola gyakran részesülne olyan „védelemben,“ a minő a *Bertalan Vinczéé*.

Románia gazdasági és néprajzi leírása. Magyar iparosok részére írta: *Strausz Adolf*. A Balkán-államok egyik legkiválóbb ismerője e munkába igen vonzóan s a mellett alaposan ismerteti a magyar iparosra nézve nagyfontosságú tárgyát. Románia hasonlít abban hazánkhoz, hogy pár évtized alatt pótolta évszázadok mulasztását a közigazgatás, az igazságszolgáltatás és a kultura terén, s a magyar iparost aligha érdekelheti egyhamar bármi is jobban, mint megismerni azokat az erőfeszítéseket, melyeket a kis szomszédos nemzet tett, hogy kulturális és

gazdasági életét fellendítse. A monografiát, mely az Iparosok Olvasótára V. évfolyamának 4. és 5. száma, számos szép kép díszíti. Lampel Róbert (Wodianer F. és Fia) kiadása s ára 60 kr.

Az iparos kincses könyve. Hasznos tudnivalók az ipar egyes ágainak köréből. Szerkesztette Dr. *Hankó* Vilmos. Az Iparosok Olvasótára V. évfolyamának 10. száma. A szerző e füzetben egész halmaz jó tanácsot foglalt össze, a melyekre az iparosoknak munkaközben léptenyomon szükségök van, s a melyek a szaktudomány kísérleteiből vannak leszűrve a gyakorlat számára. A füzet külön csoportosítja a fém-, a bőr- és a faiparosokat s végül az összes iparosokat érdeklő hasznos tudnivalókat. Bár a mű első sorban az iparosok kincses könyve, sok esetben nagy hasznát veheti a jó háziasszony is, mert megtud e füzetből pl. afféle dolgokat: hogy távolítsa el a petroleumfoltokat vagy a tentafoltokat stb. Ára 30 kr. Megjelent Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) kiadásában.

Hasznos olvasmányok. Irták: *Csathó* Imre, *Palasovszky* Ödön, *Dr. L. A.*, *Pantó* János, *Dr. Kertész* Kálmán, *Valentenyi* György, *Perjéssy* Lajos, *Zulavsky* Andor, *Csényi* Gyula és *Jánó* Lajos, (Iparosok Olvasótára, V. évfolyam, 7. és 8. szám.) Egész kis ismerettár egy füzetben, melyet a magyar iparos kedvelt írói állítottak össze. Szórátkoztató olvasmányok és hasznos tudnivalók érdekes egyvelegben változnak benne, megfelelően ama programmnak, melyet a vállalat szerkesztői maguk elé tűztek s mely rövid öt esztendő alatt oly fényesen bevált. A könyv tartalmából kiemeljük a következőket: az idő mérése, téli álmot alvó állatokról, az élet forrása, az üvegipar története, farkaskaland, építési stílek, a vizesepp hatalma stb. stb. A füzet Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) kiadásában jelent meg. Ára 60 kr.

Értesítés. A közel 400 lapra terjedő „Szónokló Tanító“ cz. beszédgyűjtemény néhány nap múlva elhagyja a sajtót. Ára 2 frt 60 kr. Hogy a szerényebb fizetésű pályatárs urak is megszerezhessék, kieszközöltem a könyvkiadónál, hogy a megrendelő kívánatára a könyvet 50 kros részletek ellenében is szállítsa. Ez alkalommal arra kérem a t. pályatárs urakat, hassanak oda, hogy ezen a maga nemében páratlanul álló művet az iskolák, olvasókörök és olvasóegyeletek is megrendeljék. A minden alkalmakra és szebbnél-szebb beszédeket tartalmazó gyűjteménynek nagy hasznát veszi a tanítóság. Ilyen gyűjtemény irodalmunkban eddigelé még nem jelent meg. Minthogy a nagy költség miatt sok példányt nem nyomathattunk, ajánlom, hogy a megrendelések lehetőleg sürgősen eszközöltessenek. Egyelőre elég maga a megrendelés és a könyvkiadó a megrendelések beérkezési sorrendje szerint fogja a könyveket szállítani. Megrendeléseket elfogad a „Pollatek-féle könyvkereskedés Temesvárott. Tisztelettel. Gramma Döme, temesmegyei kir. s. tanfelügyelő.

VEGYESEK.

Meghívó. A „Magyarországi Tanítók Országos Bizottságának“ igazgató-tanácsa f. é. június hó 28-án, szerdán (s nem 27-én) d. u. 3 órakor a VI. ker. Érsek-u. népiskola igazgatói irodájában ülést tart, melyre az igazgató-tanács tagjai meghívotnak. Tárgy: Az új min. tanterv-javaslat megvitatása

— A Magyarországi Tanítók Árvaházi Egyesülete ez évi közgyűlését június hó 28-án d. u. 6 órakor, a Magyarországi Tanítók Árvaházában, I. ker. Alkotás utca 1/c tartja meg, melyre az egyesület elnöksége az egyesület tagjait és a tanító-árvák sorsa iránt érdeklődőket ezennel meghívja.

— Halálozás. Igaz részvétellel értesültünk róla, hogy N e m e s s á n y i János, Komárom vármegye nyugalmazott tanfelügyelője, rövid szenvedés után egy nemesen megfutott pálya végén életének 68. évében meghalt. — A boldogult az Eötvös által kinevezett első tanfelügyelők közül való volt. A jók legjavához tartozott, ki a népnevelés ügyet tehetséggel, szakértelemmel, nagy kötelességtudással, emberszeretettel és bátor lélekkel szolgálta. Mindig és mindenütt helyt állt szóval, tollaival, tettel, midőn férfire volt szükség. Áldott legyen emlékezet!

Georgi Sándorné f. é. jun. 12-én életének 33. évében hosszas szenvedés után elhunyt. Georgi kártársunk oly korán elköltözött hitvesét 5 kis árva és széleskörű rekonszolidáció gyászolja. Az isteni gondviselés áldása legyen az elhagyott kicsinyek s a részvét enyhítse a férj bánatát!

— Iskolai irodát létesít a M. T. K.-ja, mely a szülőknek iskolai dologban díjtalan útbaigazítást ad, correpetitorokat ajánl, illetőleg közvetít.

— A tanterv-javaslat a Kaszinóban. A M. T. K.-ban egyre mélyebb medret vajú vita foly az új tanterv-javaslat tárgyában. A héten Ember Károly tanügyi igazgató elnöksége alatt tartott, szépen látogatott gyűlésen a magyar nyelv képezte vita tárgyát. A tartalmas és igen tanulságos eszmecsereben részt vettek: T a n o s Sándor (előadó), Dr. W a l t e r Gyula kananok, főegyház-m. főtanfelügyelő, S t o l m á r László, N a g y László, B u d i n s z k y Károly, C s á k y Elek, S z é k e l y A., S z i k l á s Adolf és mások.

— A képezhető hülye és gyenge elméjű gyermekek intézetének évről-évi vizsgálata f. é. jun. 18-án d. e. 8 órakor lesz. Felhívjuk rá érdeklődő olvasóink figyelmét.

— A jó pelda hatása. Vettük és örömmel adjuk közre a következő levelet: „Igen tisztelt Szerkesztő Úr! Követem Székely Károly, tisztelt kártárs nemes példáját és mellékelve küldök 10 frtot a Tanítók Házára. — Hogy 10 éven át küldhetem-e, vagy hogyha a Mindenható előbb találna kiszólítani az élők sorából, lesz-e egyetlen örökösöm: feleségem, vagy egyetlen unokám: a most még kiskorú Ledényi Sarolta oly kedvező helyzetben, hogy az esetleg megmaradt részletfizetéseket helyettem teljesíthesse, nem tudhatom; csak azt tudom, hogy az erre való hajlandóság és jó szándék mindhármunkban bőven megvan

Budapest, 1899. június 12-én.

Kiváló lisztelettel
hive
V a j d a f y G u s z t á v s. k.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

— M. I. Bpest. A közlést jövő számunkban kezdjük. Egyebet a nyomdával sziveskedjék elvégezni.

— M. A. Bpest. Legközelebb hozzuk.

— M. S. Ujpest. Sorát keritjük.

TARTALOM.

A teljes elemi iskola és a tanterv. — Néhány szerény észrevétel az osztott népiskola újabb tantervéhez. — A Röck Szilárd-féle alapítvány. — Külföldi tanügy. — Az új középiskolai tanterv. — Egyesületi élet. — Irodalom. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

„Hunnia“ könyvnyomda vállalat Budapest, Teréz-körút 3.